

Jan Fridthjof Bernt:

Valg, uttreden og suppleringsvalg til folkevalgte organer

Foredrag på temadag i Faglig forum for
formannskapssekretærer

Gardermoen, Clarion hotell

18. Januar 2023

*Valg til andre
folkevalgte
organer enn
kommunestyre
og fylkesting*

Opprettelse og nyvalg

§ 7-1 tredje avsnitt: i konstituerende møte

Obligatorisk valg: Formannskap eller fylkesutvalg, ordfører, varaordfører og kontrollutvalg

«Bør velges»: medlemmer av andre folkevalgte kommunale eller fylkeskommunale organer og ledere for disse organene

- De siste bare hvis ikke overlatt til organet selv

Opprettelse eller omorganisering av nytt organ:

Opprettelse av utvalg (§ 5-7 andre avsnitt)

Opprettelse av arbeidsutvalg for utvalg (§5-7 tredje avsnitt)

Omorganisering av utvalg (§ 5-7 siste avsnitt)

Opprettelse eller omorganisering av kommunestyre- og fylkestingskomiteer (§ 5-9)

Valg av medlemmer til styre for institusjon (§ 5-10 andre avsnitt, siste setning og siste avsnitt)

Valg av kommunens eller fylkeskommunens medlemmer i partssammensatt utvalg (§ 5,11 andre avsnitt siste setning og siste avsnitt)

Valg av eldreråd, råd for funksjonsnedsettelse, ungdomsråd mm. (§ 5-12)

Valgbarhet.

§ 7-2 tredje avsnitt: Generell valgbarhet

- Må ha stemmerett ved valg av kommunestyre eller fylkesting, være bosatt i kommunen eller fylket når valget foretas, og ha samtykket skriftlig til valget
- Unntak fra kravet om bopel ved valg til styre for en institusjon, styre oppnevnt av kommune- eller fylkesråd for ledelse av del av kommunal virksomhet, annet styringsorgan for kommunalt oppgavefellesskap enn representantskapet, og styre for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
- Unntak fra kravet om fylt 18 i valgåret (Valgloven § 2-2 første avsnitt, jf. § 2-1, herunder nr. 1 bokstav a).
- Ikke lenger noe plikt til å ta imot valg så lenge man ikke har gitt skriftlig samtykke

§ 7-3: Utelukkelse fra valg

- En rekke tilsettingsforhold knyttet til kommunen eller fylkeskommunen, eller kontrollen av denne
- Men merk siste avsnitt: «En kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg på grunn av sin stilling, er likevel valgbar hvis han eller hun har fratrudd stillingen når organet trer i funksjon»
- Vedtak om utelukkelse fra valg til kommunedelsutvalg for den som ikke bor i kommunedelen (§ 7-3 fjerde avsnitt)

Valgmåte

§ 7-4: Forholdsvalg som normalmodell

Unntak:

- Avtalevalg etter enstemmig vedtak kommunestyret eller fylkestinget (§ 7-7 første avsnitt)
- Valg av kommunestyre- og fylkestingskomiteer (§ 5-9)
- Direkte valg av kommunedelsutvalg (§ 5-8)
- Flertallsvalg ved valg av leder eller nestleder for folkevalgte organer (§ 7-4 siste avsnitt), og selvsagt også ellers der det bare skal velges én person, på samme måte som ved tilsetting av kommunedirektør.
- Andre tilsetninger foretas av kommunedirektøren (§ 13-1 siste avsnitt) eller daglig leder i kommunalt foretak. (§ 9-12 andre avsnitt)

§ 7-5: Krav til lister ved forholdsvalg

Fremmes av parti eller gruppe som er representert i det velgende organet

Bare partilister, gruppelister eller felleslister fra to eller flere partier eller grupper

Bare ett listeforslag fra hvert parti eller gruppe

Bare kandidater fra vedkommende parti, gruppe eller samarbeidende partier eller grupper

Antall navn dobbelt så mange som det skal velges

Krav om kjønnsmessig balanse på listen:

Hvis valg på fire medlemmer eller flere, minst 40 av ,hvert kjønn, Hvis to eller tre medlemmer, mist ett av hvert

Unntak ved absolutt umulighet; loven krever av det bare kan velges medlemmer av det velgende organ, altså ved valg av formannskap, fylkesutvalg eller arbeidsutvalg

§ 7-6: Valgoppgjøret ved forholdsvalg

Antall plasser fordeles mellom listene etter den såkalte d'Hondts metode, med delingstall 1,2, 3 osv.

- Denne favoriserer de største partiene noe, sammenlignet med St.Lagües modifiserte metode med første delingstall 1,4, som brukes blant annet ved valg av kommunestyret.

Personvalget – hvem fra den enkelte liste som velges, tar utgangspunkt i den rekkefølgen kandidatene er oppført på listen i.

- Det er ingen mulighet for strykning eller kumulering ved disse valgene.

Men den kjønnsmessige fordelingen av medlemmer fra den enkelte liste må oppfylle de samme kravene som er oppstilt for listeforslagene

- Det betyr at når det ene kjønn har oppfylt sin største «kvote» – 60 % eller to av tre – fylles resterende plasser ved «opptrykk» av kandidater fra det underrepresenterte kjønn.

Siste avsnitt: Varamedlemsplasser fordeles etter samme prinsipp

- Men dette kravet gjelder varamedlemslisten som helhet, og sikrer ikke opptrykk fra samme kjønn som den som melder forfall

+
•
○

Uttreden av verv som folkevalgt

Automatisk tap av verv pga. skifte av bopel

§ 7-9 første setning: «En folkevalgt som ikke lenger er valgbar til et folkevalgt organ, trer endelig ut av organet».

Mest aktuelt: Tap av bopel pga. utflytting.

§ 7-9 første avsnitt, siste setning: Rett – og noen ganger plikt - til å gjeninntre i vervet «hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år».

- Folkeregisterloven § 6-1: Den som endrer bopel plikter å melde flytting til skattekontoret
- I Frgl. Kap. 5 nærmere regler om hva som regnes som bosted. Hovedregel er at «En person registreres med bosted der vedkommende regelmessig tar sin døgnhvile»
- Unntak for blant annet «Medlemmer av regjeringen og Stortinget, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor», som «disponerer bolig til privat bruk under opphold» i den kommunen «der de hadde sitt bosted før de tiltrådte»
- Retting av feil uten melding:
- § 9-2 første avsnitt: «Registermyndigheten skal rette registreringer når det foreligger en åpenbar registreringsfeil, eller når registreringsgrunnlaget er feil

Automatisk tap av valgbarhet pga. tilsettingsforhold eller verv

- Naturlig med samme hovedsynspunkt som ved spørsmål om utelukkelse fra valg i første hånd etter § 7-3 siste avsnitt:
 - Det avgjørende er ikke tilsetting i seg selv, men om den folkevalgte har tiltrådt stillingen
- Verv som leder eller medlem av kommuneråd utelukker på samme måte fra andre verv som folkevalgt, se Koml. § 10-2 tredje avsnitt: «Personer som velges som medlem av kommuneråd eller fylkesråd, skal fratru sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv **i funksjonsperioden**»

Fritak fra verv som folkevalgt

- Utgangspunkt: Den som har samtykket til å stille til valg, har plikt til å ta imot valget og utføre sine plikter i vervet
- § 8-1 første avsnitt: «Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall».
- § 7-9 andre avsnitt: Kan fritas etter søknad, ved vedtak av kommunestyret eller fylkestinget, eller annet folkevalgt organ som dette er delegert til.
- Fritak kan bare gis midlertidig eller for resten av valgperioden hvis den folkevalgte « ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne»
- Usikkerhet og varierende praksis når det gjelder hva som kreves for at det kan gis fritak:
 - Andre setning: «Når søknaden vurderes, skal det legges vekt på om grunnlaget for søknaden var kjent på det tidspunktet da den folkevalgte samtykket i å bli valgt»
 - Med andre ord bare normalt nye omstendigheter
 - Men hva hvis disse er «selvforskyldt» Begynt i ny stilling, tatt fatt på et studium osv,?»
- Mye taler for at dette ses som et ikke overprøvbart forvaltningsskjønn.
- Ikke rett til å tre inn igjen før evt. utløp av fritak, men det må antagelig kunne treffes nytt vedtak om gjeninntreden

Opprykk. Suppleringsvalg

§ 7-10 Opprykk ved forfall eller uttreden

Første avsnitt: Varamedlem fra «samme gruppe» skal «så langt som mulig innkalles i den nummerordenen de er valgt»

- Ved fellesliste anses denne som én gruppe, se [Ot.prp. nr. 96 \(2005-2006\) s. 66](#), i [pkt. 6.2.4](#)
- Ved avtalevalg skal derimot varamedlemhentes fra den gruppe som det er angitt i innstillingen til valget at vedkommende tilhører.

Andre avsnitt: Ved midlertidig fritak i minst tre måneder, velges som settemedlem første varamedlem på den listen den fritatte ble valgt på.

Tredje avsnitt: Ved endelig fritak frå kommunestyre eller fylkesting rykker første varamedlem inn

Fjerde avsnitt: Ved endelig uttreden av medlem eller varamedlem i andre organer velges nytt medlem eller varamedlem fra same gruppe som hen som trer ut, fra samme gruppe – og da det medlem som denne innstiller

- Men streng regel om kjønnsmessig balanse i organet som helhet, bør kanskje ses som en feilskrift for listen det er tale om?